

מעמלק שהוא מזרעו של עשו, שנשבע שלא יהיה שלם עד שיתנקם ממנו, שנאמר (שמות יז, טז) "כי יד על כס יה" — ה' לא נאמר, כי אם י"ה. וכסא לא נאמר, כי אם כס. שנשבע ה' בימינו ובכסאו שלא יהיו שלמים עד שימחה שמו של עמלק (תנחומא, ויצא י) ... וכו' (והובאו דבריו, בטור או"ח, סי' נו, בשינויים קלים).⁷

שיטתו זו של המחזור ויטרי בא לידי בטויה המלא במנהג שמצאנוהו בספר חרדים לר' אלעזר אזכרי פרק ד אות כא (מהדורת ח"י דייטש, קונסענט מיקלאש, תרצ"ה, עמ' 19): מצאתי בת"ז⁸ דכש"ץ אומר קדיש, אומרים הציבור "ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק (מדר דר) (שמות יז, טז), ואח"כ עונים "אמן יהא שמיה רבא". וכן העידו הזקנים שהיה מנהג זה בקאשטילייה בזמן הרבנים הגדולים הרב הגדול ר' יצחק אבוהב⁹ והרב הגדול ר' יצחק די ליאון זצ"ל. וכן המנהג גם היום במקומות

אין ודאי חסר הוא, דכתיב "כי יד על כס יה", נשבע הקב"ה שלא יהיה הכסא שלם עד שימחה זכר עמלק. וכן מצינו שמו יהוה, וכשהוא אומר כס יה אינו אלא חצי שם באותיות, וכמו כן קורא לכסא כס. הרי שהן חסרין אותיות. לכן אנו מתפללין "יתגדל ויתקדש", כל' יה"ר מלפני מי שאמר וזהו העולם שיגאלו מבין האומות וימחה את זכר עמלק ויתקדש שמו להיות שלם ... וכו'. אלא שמוסיף בהמשך דבריו שם: "אמן יהא שמיה רבא מברך" ... גם כאן מפרשים "שמיה רבא" על שם שיחזור שלם. ואח"כ הוסיף ע"פ שיטת התוס': אבל בכל הספרים גרסינן "כל העונה איש"ר (צ"ל: אמן יהא שמיה, בלא ר' (=רבא). ואשגרתא דלישנא היא) הגדול מבורך" (ברכות ג, ע"א), וזה ראייה לפירוש ר"י שאינו אלא תרגום של שמו הגדול (וכן הובא במטה משה, סי' עז, ובלבוש, או"ח שם). כדברי הב"י בתוס' רא"ש (ברכה משולשת לברכות שם): כך נמצא בכל הספרים הישנים. אולם ראה דק"ס, ברכות שם, עמ' 4, אות כ, גירסת כ"מ: יהא שמיה רבא מברך. ובעל דק"ס העיר שם: וכן הוא בכל הדפוסים הישנים אשר בידי. והמהרש"ל הוא שהגיה ע"פ גירסת התוספות ... ע"ש. וכן הוא לקמן, ברכות כא, ע"ב, בדפוסים איתא: ליהא שמו הגדול מבורך, ואילו בכ"מ: שמיה רבא מברך. ראה דק"ס, שם עמ' 102, אות ס. והעיר בעל צלותא דאברהם, שם עמ' רמב, שאולי גירסת המחזור ויטרי היתה כגירסת כ"מ. אמנם ראה הערת המהדיר של תוס' ר"י שירליאון, שם הערה 140. ראה גם במנהיג שם, עמ' נז שורות 80—81: לפי מה שאמ' בריש ברכות שבשעה שישראל עונים אמן יהא שמיה רב'.⁷

8 תקוני זהר (?). ולא מצאתיו (וראה שם, הקדמה י"ג, ע"א).

9 אמנם לא מצאתי ענין זה במנורת המאור שלו, סי' צה, עמ' 214—215 (ואדרבא, שם עמ' 215 כתב: ויזהר שלא יפסיק ביה, ושם האמירה של הציבור אין בה משום הפסקה לש"ץ).